

Jubilant Marijan Masterl

V novembru 1997 je znani loški rojak, Marijan Masterl, gradbeni in bančni strokovnjak ter avtor številnih strokovnih in domoznanskih prispevkov, praznoval svoj 80. življenjski jubilej. Rojen v zadnjem letu grozot prve svetovne vojne in splošnega pomanjkanja (21. novembra 1917) in doraščajoč v obdobju slovenskega nacionalnega zavedanja in povojne gospodarske krize, je dozoreval v okupacijskih in odporniških preizkušnjah druge svetovne vojne ter se izoblikoval v široko razgledanega, ustvarjalnega in odgovornega zrelega človeka, kvalitetnega in kritičnega strokovnega organizatorja, raziskovalca in pisca.

Po končani osnovni šoli v Škofji Loki in opravljeni gradbeniški učni dobi (1933–1936) je najprej delal v gradbenem podjetju Dedek iz Ljubljane (1936–1939) ter v občasnih prekinitvah zaposlitve (v šolskih letih 1937/38 in 1938/39) opravil dva letnika in nato šele po vojni dokončal šolanje z diplomo (1946) na arhitektonsko-gradbenem oddelku tehnične srednje šole v Ljubljani. Od 1939 je bil kot gradbeni tehnik zaposlen pri štabu za utrjevanje jugoslovansko-italijanske meje na Vrhnikih (enota Gradišče) in po okupaciji 1941 v Kranju pri gradbenikih J. Slavcu in Dedeku. Od 1942 je ilegalno sodeloval v odporniškem narodno-osvobodilnem gibanju in kot partizan (1943–1945) med drugim organiziral in gradil prve vojaške tehnike na Gorenjskem ter ob zaključnih akcijah za osvoboditev izdelal za štab 9. korpusa NOV in POJ elaborat o nemških vojaških utrdbah v Benečiji-Julijski krajini, na Primorskem in Gorenjskem.

Po vojni je kot projektant in nadzorni organ delal v ministrstvu za gradnje, med drugim kot vodja zadruga za obnovitev porušene vasi Dražgoše (nova dovozna cesta Rudno–Dražgoše, gradnja začasnih bivališč na Pečeh za vračajoče se vaščane), pri regulaciji in izsuševanju na območju reke Strumice v Makedoniji ter pri gradnjah hidroelektrarn Medvode in Mavčiče. Ob prekinjenem študiju na gradbeni fakulteti je opravil državni strokovni izpit za višjega gradbenega tehnika s pooblastilom za samostojno projektiranje in vodenje gradbenih del; priznana mu je bila visokošolska stopnja strokovne izobrazbe. V letih 1954–1958 je bil organizator in direktor splošnega gradbenega podjetja Tehnik v Škofji Loki ter ob tem vodil občinski urbanistični svet in izdelal prvi povojni urbanistični načrt mesta Škofje Loke. Zatem je prešel na področje bančništva (1958–1980, od Komunalne, preko Narodne, Splošne gospodarske in Kreditne do Ljubljanske banke), kjer je delal kot revizor programov za razširjeno reprodukcijo, direktor za področja ekonomsko tržnega organiziranja, dolgoročnega kreditiranja oziroma za preučevanje gospodarstva in kot višji bančni svetnik (od 1969)

generalnega direktorja, vodstva oziroma poslovnega odbora banke, nekaj časa tudi kot svetnik generalnega direktorja podjetja Iskra Commerce v Ljubljani.

Za opravljanje teh zahtevnih strokovnih del se je dodatno izobraževal na področjih bančniške organizacije in mehanografije (Rim, Dunaj, München) ter izgradnje in financiranja zimskih športnih središč (Avstrija, Francija, Italija, Švica, ZDA). Tako oborožen s potrebnim znanjem je opravil vrsto pomembnih in zahtevnih strokovnih del, elaboratov in študij, katerih večino je objavil v bančnih in turističnih publikacijah.

Na področju bančništva je npr. sestavil normative za načrtovanje bančnih zgradb v Sloveniji, pripravil projekt za modernizacijo in uvedbo sistema mehanografske obdelave podatkov v Narodni banki; vodil je izdelavo projektnih ravni gospodarskega razvoja Slovenije in pripravil več elaboratov o združevanju sredstev in financiranju investicijskih objektov; bil je vodja oz. odgovorni sodelavec pri investicijskih programih za izgradnjo poslovne stavbe (stolpnice) podjetja Iskra v Ljubljani in za njeno tovarno avtomatskih telefonskih central v Kranju ter za poslovno stavbo Gospodarske banke v Ljubljani, njene poslovalnice v Cerknici in za širjenje mreže njenih poslovnih enot; bil je odgovorni finančni strokovnjak v operativnem štabu za izgradnjo Cankarjevega doma v Ljubljani oziroma za finančno poslovanje njegove delovne organizacije v ustanavljanju.

Na svojem drugem, turističnem področju je npr. pripravil študijo o vključevanju visokogorskega sveta Slovenije v turizem in bil recenzor podjetja o zimskem turizmu v Sloveniji; programiral in vodil je investicijska dela pri generalni obnovi zimskošportnega centra na Krvavcu in naredil investicijski program za rekreacijsko-turistični center Soriška planina; izdelal je primerjalni študiji o programiranju in načinih vzpodbujanja razvoja turističnega gospodarstva in zimskošportnih središč v zahodnih alpskih deželah in v Sloveniji ter o turizmu na Tirolskem in kongresni hiši v Innsbrucku in o kulturnem domu Ivan Cankar in turizmu v Sloveniji. Bil je stalni udeleženec mednarodnih kongresov za zimskošportno rekreacijo (Innsbruck), član komiteja za turizem in cene mesta Ljubljana, odborov za izgradnjo RTC Velika planina in za razvoj RTC Krvavec ter komisije za žičnice pri Gospodarski zbornici Slovenije.

Velik del svoje javne družbene in publicistične dejavnosti pa je posvetil tudi svojemu domačemu okolju, Škofji Loki. Ne samo kot organizator in razvojni snovalec loškega gradbenega podjetja, gospodarski svetovalec občinskega vodstva, načrtovalec in vodja sveta za urbanistični razvoj mesta in kot aktivni član lokalnih društev in organizacij, med drugim odbornik Muzejskega društva, ampak tudi kot priznan strokovni in domoznanski pisatelj in sodelavec zbornika Loški razgledi od začetka njegovega izhajanja naprej, kakor tudi drugih strokovnih publikacij.

Začetni prispevki v Loških razgledih so bili posvečeni predvsem urbanistični in gospodarski problematiki, kot npr. urbanistični ureditvi Loke, vlogi prometa v gospodarskem razvoju, mestnemu cestnemu omrežju in vozlišču, gradnji novih, popravilu stari hiš in vzdrževanju njihovih fasad ter gradnji prvega škofjeloškega vodovoda in njegovi sodobni aktualni problematiki. Temu so sledili program za izgradnjo nove pilarne v Retečah, razprava o možnostih za razvoj zimskega turizma na loškem ozemlju in študija o Jelovici in Soriški planini kot enotnem rekreacijskem centru osrednjega dela Slovenije.

Kot udeleženec narodnoosvobodilnega boja je ustvaril pomembno fotoreportersko dokumentacijo in bogato zbirko podatkov in pričevanj o dogajanjih na loškem, širšem gorenjskem in primorskem območju. Iz tega gradiva je črpal kot vodilni sodelavec publikacije Pomniki NOB na Škofjeloškem (1986) in soavtor prispevkov o tragediji partizanov v Rovtu nad Crngrobom 1942 in o Gorenjskem vojnem področju (v edicijah Gorenjska v NOB). Opisal je čudovito preživetje januarja 1942 na Mošenjski planini ranjenega partizana (Obzornik 1988). Dokumentarno je med drugim obdelal požig vasi Pevno 1943, uboj partizanskih sodelavcev v Crngrobu 1944 in 1945, predrzno dogodivščino komandirja Krtine, v bojih padle partizanske borce in nekatere druge dogodke iz tega časa (vse v Loških razgledih).

V drugih publikacijah pa je pisal o gradnji znamenite, toda za partizanske kurirje in aktiviste usodne Foxove brvi čez Savo pod Radovljico, o nesrečni smrti komisarke Brine, o partizanskih tehnikah na območju Kokre, o tehniki Gorenjskega odreda in vojaškem partizanskem tisku v Kamniških Alpah in pod Karavankami ter o ciklostilni tehniki Jošt v kranjskem okrožju. Bil je soavtor zapisov o bojih na območju Krvavca v avgustu 1942 in pisec spominske publikacije Partizanske smučine Cerkno '45 (Ljubljana 1985).

Med njegove najbolj uspele domačijske prispevke sodi vsestranska predstavitev krajevnega posebnosti Blaža Peternela - Bleška, njegovega časa in okolja v ljudskem spominu; podobna je etnološka pripoved o gostaču, streharju in mnogoznalcu Platiševem Lukcu (oboje v Loških razgledih). Obe življenjepisni skici se odlikujeta po vestnem zbiranju, sistematičnem nizanju in slikovitem prikazovanju značajskih in narodopisnih elementov pripovedi. V časopisnih reportažah je predstavil nekaj primerov starosvetnega stavbarstva na Loškem, zbral pričevanja o nekdanjih potujočih brusačih iz Rezije ter opisal življenjsko pot zavednega slovenskega duhovnika Arturja Blasutte iz Tera v Beneški Sloveniji. V jubilentovi pisateljski delavnici pa med drugim gradivom dozorevata za objavo zapisa o naravoslovnih značilnostih in ohranjenih starožitnostih materialne kulture na Soriški planini in v Reziji.

Osem križev na hrbtu - to ni mačji kašelj. Ob pogledu na tudi trnjevo, vendar uspešno življenjsko pot pa je spomin vsekakor prijeten, težave pozabljene in napor poplačani z zadovoljstvom nad opravljenim delom. Jubilantu tako bistrega duha in odpornega mesa veljajo čestike iz vsega srca!